

*Sh.Abdurakhmonov, lecturer,
Fergana state university,
Uzbekistan, Fergana city*

*Sh.Abduraxmonov, o'qituvchi,
Farg'ona davlat universiteti
O'zbekiston, Farg'ona sh.*

THE PROBLEM OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SPECIALISTS

JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARINING KASB MAHORATINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOSI

Annotation: the article investigated the problem of professional development of physical education and sports specialists.

Keywords: training, physical education, sports, coach.

Annotatsiya: maqolada jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarining kasb mahoratini rivojlantirish muammosi tadqiq etilgan.

Kalit so'zlar: tarbiya, jismoniy tarbiya, sport, murabbiy.

Ma'lumki, mamlakatimizda jismoniy tarbiya va sportni ommalashtirish ijtimoiy siyosatning muhim yo'nalishlaridan biri etib belgilangan. Chunki sport aholi salomatligini mustahkamlash, yosh avlodni sog'lom va barkamol etib tarbiyalash orqali jamiyatda sog'lom turmush tarzini qaror toptiradi. Turli kasalliklar, yoshlar o'rtasida zararli odatlarning oldini oladi. Sport yuksak madaniyat, vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi.

Bu sohada erishilgan yutuqlar mamlakatni dunyoga tanitadi, barcha yurtdoshlarga g'urur-iftixor bag'ishlaydi.

Jismoniy tarbiya mutaxassislarining vazifalari qo'yidagilarni o'z ichiga oladi: mashg'ulotlarni rejalashtirish, tashkil qilish, o'tkazish, hisobot va jismoniy tayyorgarlikni tekshirish, pedagogik, o'quv-tarbiyaviy, sport va sog'lomlashtirish ishlariga o'quvchilarni jalb qilish va saralash, sport musobaqalarida hakamlik qilish, tashkiliy ishlar, ma'ruzalar, moliyaviy ishlarda o'z malakasini va kasb mahoratini oshirish va jismoniy tarbiyani boshqarish faoliyatidan iboratdir.

Kasb mahorati rivojlanishining dastlabki bosqichlarida jismoniy tarbiya mutaxassisiga, odatda, sport mashg'ulotlari sohasidagi harakat faolligiga ichki, shuuriy, chetdan ilg'anmaydigan rag'batlar, istaklar ta'sir qiladi. Tor doiradagi kasbiy faoliyatning tanlanishi - sof shuuriy hodisadir, ya'ni o'zini namoyon qilishning eng jozibali shakli bo'lgan sportda nafaqat shaxsiy takomillashish ehtiyojini anglash, balki bunga o'z o'quvchilarini (tarbiyalanuvchilari, talabalari) o'rgatish mahoratini egallab olish bilan bog'liq. Boshqacha aytganda, jismoniy tarbiya sohasidagi kasbiy faoliyat birinchi navbatda shaxsning ongli yondashuvi bilan belgilanadi.

Kasb mahoratida mutaxassisning yuksak namuna modeliga kasbiy faoliyat mazmuni va mutaxassisning shaxsiy sifatlariga bo'lgan ilmiy asoslangan me'yorlar hamda talablar kiradi. Ular kasbiy majburiyatlarni muvaffaqiyatli bajarish imkonini beradi. Bu majburiyatlar ma'nosiga kura bir-biriga yaqin bo'lgan ikkita mazmundor jihatlarga ega. Birinchidan, kishining kasbiy faoliyat davomida egallab oladigan sifatleri yig'indisidir (me'yoriy kasb mahorati). Ikkinchisi, bu professional shaxsning ichki dunyosi. Bunday insonda kasbiy sifatlar to'plami shaxsning mazmuniy qismiga aylangan.

Pedagogning shaxsi, uning qiyofasi o'quvchilar oldida katta ahamiyatga ega, bilim berish va tarbiya jarayonida o'qituvchisining obro'si o'quvchilarning jismoniy tarbiya mashqlarini aniq bajarishlarida qiyinchilik tug'dirmaydi.

Jismoniy tarbiya o'qituvchisining, sport murabbiyining obro'si uning kasbiga bo'lgan hurmatiga bog'liq, uning ayrim xislatlari, shuningdek, uning jalb qila olish qobiliyati shu bilan birga asosiy o'rinni egallaydi.

Mutaxassis shaxsining xususiyatlari ichida jismoniy tarbiya va sportda yuqori natijalarga erishish uchun tirishqoqlik, qat'iyatlilik, bir so'zlik, shaxsni yaxshi tushunish, guruhni to'g'ri va ijobiy baholash, o'z rejasi asosida ishlash, o'quvchilar bilan do'stona munosabatda bo'lish muhimdir.

Jismoniy tarbiya va sport to'grisidagi qonunchilikning eng asosiy yo'nalishi - bu insonni har tomonlama rivojlantirish, soglom turmush tarzini o'rnatish, jismoniy va ma'naviy barkamollikka bo'lgan ehtiyojni shakllantirish, jismoniy tarbiya va sportning istalgan turlari bilan shugullanish uchun shart-sharoitlar yaratish, kasb-amaliy tayyorgarlikni ta'minlash, kasalliklar, zararli odatlar hamda qonunbuzarliklarning oldini olishni tashkil etishdan iborat.

Mutaxassislar tayyorlash va qayta tayyorlashni tashkil etadi, jismoniy tarbiya va sport sohasida fuqarolar manfaatlarining huquqiy himoyasini amalga oshiradi va boshqalar.

Jismoniy tarbiyani boshqarish va sportni rivojlantirish sohasida mutaxassislar malakasini oshirish hamda kasb mahoratini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridan biri jamiyatning bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida muvaffaqiyatli ish olib bora oladigan Respublikamizning yuqori malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojini qondirish hisoblanadi.

Jismoniy tarbiya boshqaruvi sohasidagi xodimning *kasbiy faoliyati* keng miqyosdagi jismoniy tarbiya ta'lim hududidagi tor doiradagi ixtisoslikdan kelib chiqadigan kasb mahorati va kasbiy ongdan tashkil topadi. Ular optimal darajadagi ruhiy kayfiyat va fiziologik sarflar hisobiga ijobiy natijaga erishish imkonini beradi .

Jismoniy tarbiya mutaxassisining *kasbiy muloqoti* - bu bilimdonlikning kommunikativ tarkibi bo'lib, kasbiy faoliyatning tanlangan turi uchun xos bo'lgan ishbilarmonlik muloqoti me'yorlarini o'zlashtirishni o'z ichiga oladi

(masalan, sharq yakkakurashlari murabbiysi uchun - rus, o'zbek tilida ba'zan ekvivalenta bo'lmagan maxsus atamalarni bilish, ish yuzasidan aloqalar o'rnatish va hamkorlik qila olish, mehnat bozorida raqobatchilikni ta'minlagan holda o'z ishiga qiziqish uyg'ota olish).

Adabiyotlar:

1. R.Salomov., M.M.Ruzioxunova. Jismoniy tarbiya nazariyasi va uslubiyati. O'quv qo'llanma. Toshkent, 1995 y.
2. R. Salomov. Sport mashg'ulotlarida qo'llaniladigan usullar. Toshkent, 1991 y.
3. Yuldashov, I., Umaralievich, K. U., Goynazarov, G., & Abdurakhmonov, S. (2021). Innovative development strategy in the field of sports and the basics of its organization. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 11(11), 48-53.
4. Yuldashov, I. (2022). PHYSICAL EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(04), 52-57.
5. Юлдашов, И., Парпиев, О., & Абдурахмонов, Ш. (2022). ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ТАЪЛИМИДА СПОРТ ИФОДАСИ. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2(Special Issue 2), 222-225.
6. Парпиев, О., Абдурахмонов, Ш., & Файратжон, Ф. (2022). ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШ ЖАРАЁНИДА ЁШЛАРНИНГ ҲАРАКАТ СИФАТЛАРИНИ ТАРБИЯЛАШНИНГ АҲАМИЯТЛИ ЖИҲАТЛАРИ. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2(Special Issue 3), 103-108.
7. Yuldashov, I., & Goynazarov, G. (2021). A need to improve the institutional system for increasing the social activity of young people at the stage of development. *Интернаука*, (12-3), 18-19.

8. Bobojonov, N. N. (2021, August). Pedagogical problems of forming a sense of loyalty to the national army in students. In *Archive of Conferences* (pp. 104-109).

9. BOBOJONOV, N., & MADORIPOV, O. BO‘LAJAK MUTAXASSISLARNING KASBIY-AMALIY JISMONIY TAYYORGARLIGI. *СТУДЕНЧЕСКИЙ ВЕСТНИК Учредители: Общество с ограниченной ответственностью "Интернаука"*, 74-75.

10. Mehmonov, R., & Parpiev, O. (2020). THE PROCESSES OF ORGANIZATION OF GENERAL AND SPECIAL TRAINING OF ATHLETES. *Теория и практика современной науки*, (5), 38-40.

11. Mehmonov, R., & Parpiev, O. (2020). PEDAGOGICAL REQUIREMENTS FOR PHYSICAL EDUCATION TEACHERS. *Theoretical & Applied Science*, (5), 758-761.